

Lunds universitet
Centrum för genusvetenskap
Handledare: Matilda Svensson
2014-06-09

Karl Gustafsson
GNVK01

”Now people will definitely talk!”

En analys av förhandlingar rörande genus och sexualitet i BBC's *Sherlock* (2010-)

Abstract

This essay examines the TV series *Sherlock* (2010-) from a gender perspective. My main goal with this study was to see whether the TV series challenges the traditional notions on gender and sexuality and also behaviors connected to these categories. But also how at the same time it reminds us of and is influenced by heteronormative notions. To achieve this, I have been inspired by theories drawn from i.a. masculinity research and queer theory. During the process, I have intermittently tried to problematize my own relationship to the subject I have been studying. It would turn out that parts of the TV series could be perceived as norm breaking, while other parts reinforced traditional notions of gender and sexuality. Comic sequences concerning homosexuality and acting of various sexualities were some of the features that caught my interest. The results I came up to suggest that *Sherlock* is moving simultaneously in multiple directions. Breaking norms and traditional tendencies occur parallelly in the TV series and not seldom the spectator can choose one of these meanings.

Keywords

Sherlock Gender Homosexuality Masculinity Queer

Nyckelord

Sherlock Genus Homosexualitet Maskulinitet Queer

Innehåll

1. Inledning.....	s. 1
2. Syfte och frågeställning.....	s. 2
3. Disposition.....	s. 3
4. Tidigare forskning.....	s. 3
5. Teori.....	s. 4
5.1 Socialkonstruktionism.....	s. 5
5.2 Den heterosexuella matrisen.....	s. 5
5.3 Queer.....	s. 6
5.4 Maskulinitet.....	s. 7
6. Metod.....	s. 8
7. Watson och de homosexualiteten.....	s. 10
7.1 Missförstånden.....	s. 10
7.2 Påpekandet om den egna heterosexualiteten.....	s. 12
7.3 Skämt för säkerhets skull.....	s. 13
8. Flickvännerna och den manliga vänskapen.....	s. 14
8.1 Vad är viktigast?.....	s. 14
8.2 Svartsjukan.....	s. 15
9. Sherlocks asexualitet.....	s. 16
9.1 Oskulden.....	s. 16
9.2 Konspirationsteorierna.....	s. 17
10. Sherlock spelar pojkvän.....	s. 17
11. Sherlock och de traditionella kvinnoporträtten.....	s. 19
11.1 Mrs Hudson.....	s. 19
11.2 Irene Adler.....	s. 20
12. Tvetydigheterna.....	s. 21
12.1 Moriarty spelar homosexuell.....	s. 21
12.2 Sherlock är ett flicknamn.....	s. 22
13. Avslutande diskussion.....	s. 23
14. Käll- och litteraturförteckning.....	s. 26
14.1 Otryckt material.....	s. 26
14.2 Tryckt material.....	s.26

1. Inledning

Under 2010-talet är publiken som konsumerar berättelserna om detektiven Sherlock Holmes större än någonsin. Detta menar åtminstone språk- och kulturvetaren Lynette Porter i sin inledning till antologin *Sherlock Holmes for the 21st Century*.¹ Sedan Sir Arthur Conan Doyle kring förra sekelskiftet började skriva berättelserna om Sherlock och hans kompanjon John Watson har flera filmatiseringar gjorts. Inte minst under 2000-talet då flera versioner har tillkommit. En av dessa är *Sherlock* (2010-), en tv-serie skapad av BBC som blivit populär hos publiken samt nominerad och prisbelönt för bland annat BAFTA- och Emmypriser. Skaparna bakom *Sherlock* heter Steven Moffat och Mark Gatiss och ett utmärkande val de gör i sin version är att förflytta berättelserna till modern tid i form av ett nutida London. Trots detta är ändå tv-serien böckerna trogen och många av inslagen är hämtade från originalhistorierna. Frågan en kan ställa sig är vem Sherlock blir i en sådan kontext. I ovan nämnda antologi ställs just denna fråga med de olika versionerna av Sherlock Holmes i vår nutid i åtanke. Med tanke på de otaliga versioner som filmatiserats, men även de nya berättelser som fans själva skriver och sprider, så kallad fan fiction, så blir ett enhetligt svar dock svårt att finna.² Som kulturell ikon har Sherlock Holmes nu existerat i över ett århundrade och Porter menar att en ny generation tack vare dessa nya versioner vänder sig tillbaka för att upptäcka Doyles böcker.³ Jag menar att inte mycket verkar tyda på att Sherlock som ikon och hjälte skulle tappa i popularitet. Frågan vem han är idag verkar som sagt synnerligen svår att besvara. Jag fokuserar i denna uppsats på just BBC's *Sherlock* och säger förhoppningsvis någonting om åtminstone en av alla Sherlocks.

Jag fastnade snabbt för BBC's *Sherlock* och de olika karaktärerna i Sherlock och Watsons omgivning. Faktumet att den utspelade sig i nutiden kändes också väldigt spännande. Men en av de saker som mest av allt kom att fånga mitt intresse var det sätt som sexualitet på olika nivåer ständigt förekom i denna tv-serie. Jag hade ingen nämnvärd tidigare relation till Sherlock Holmes och blev förvånad över i vilken utsträckning sexualitet återkommande kommenterades. Det jag på förhand väntade mig bara skulle vara en klassisk kriminalhistoria visade sig innehålla representationer av sexualitet och kön i flera olika former. I allt från de homoerotiska situationerna som uppstod mellan karaktärer till mer traditionella inslag, som kvinnor i marginaliserade roller. Det var mycket som intresserade mig och som jag blev intresserad av att utforska. Kanske huvudsakligen i form av karaktären Sherlock Holmes själv. Sherlock är asexuell i denna tv-serie, vilket i ett sammanhang där sexualitet är ständigt återkommande och kommenterat gör att han sticker ut. Han förblev, skulle en

1 Porter, Lynette R. (red.), *Sherlock Holmes for the 21st century: essays on new adaptations*, McFarland, Jefferson, N.C., 2012, s. 6

2 Ibid, s. 10

3 Ibid, s. 5

kunna säga, ett slags frågetecken.

Kommunikations- och kulturvetaren Carlen Lavigne skriver i sin artikel ”The Noble Bachelor and the Crooked Man: Subtext and Sexuality in BBC’s *Sherlock*” som är en del av *Sherlock Holmes for the 21st Century* att så kallade queera läsningar av berättelserna om Sherlock Holmes och John Watson är långt ifrån något nytt fenomen.⁴ Queera läsningar kan i detta fall handla om att se andra dimensioner i kulturyttringar än den heteronormativa.⁵ Queera tolkningar handlar just om att se att personer och handlingar inte nödvändigtvis behöver tolkas eller läsas som per automatik heterosexuella. Exempelvis vänskap kan även i vissa fall läsas som homoerotik.⁶ Populärkulturen har en tolkningstradition som är just heterocentrisk.⁷ Detta utmanas utav de queera läsningarna. Med andra ord har vissa tyckt sig kunna hitta glapp i Sherlock och Watsons relation som både kan läsas som vänskap och homoerotik, vilket manusförfattarna bakom *Sherlock* själva varit medvetna om och valt att använda sig av i utformandet av sin tv-serie.⁸ Sexualitet blir därav någonting explicit representerat och kommenterat i berättandet. Jag undersöker i denna uppsats på vilka sätt sexualitet och kön representeras inte bara explicit utan även implicit i BBC’s version av Sherlock Holmes, men framförallt hur den förhåller sig till en heterosexuell norm. Element av serien kan sägas vara normbrytande, vilket inte på något sätt innebär att den inte förhåller sig till heterosexualitet som norm. Jag vill undersöka vilka genusförhandlingar som sker i serien och hur den förhåller sig till normativa idéer om våra kön och sexualiteter.

2. Syfte och frågeställning

Jag vill undersöka vilka kulturella framställningar som sker i *Sherlock* och samtidigt problematisera kategorierna i sig. Om det finns beteenden, utsagor och karaktärer i serien som kan sägas förskjuta konventionella betydelser om kön och genus så är det av intresse, men med lika stort intresse vill jag reflektera över vilka begrepp och kategorier den inte väljer att förhandla om. Jag vill redan här klargöra en viktig utgångspunkt för denna undersökning, nämligen att syftet med texten inte är att rubricera karaktärerna och deras sexualitet utan snarare att undersöka och se på vilka sätt de förhandlar och förhåller sig till olika ”gränser” som existerar i fråga om kön och genus. Medier är

4 Lavigne, Carlen, The Noble Bachelor and the Crooked Man: Subtext and sexuality in the BBC's *Sherlock*, I *Sherlock Holmes for the 21st century: essays on new adaptations*, Porter, Lynnette R. (red.) McFarland, Jefferson, N.C., 2012, s. 14

5 Ambjörnsson, Fanny, *Vad är queer?*, Natur och kultur, Stockholm, 2006, s. 160

6 Ibid, s.192

7 Tollin, Katharina & Törnqvist, Maria, *Feministisk teori i rörliga bilder*, 1. uppl., Liber, Malmö, 2005, s. 16

8 Lavigne, Carlen, The Noble Bachelor and the Crooked Man: Subtext and sexuality in the BBC's *Sherlock*, I *Sherlock Holmes for the 21st century: essays on new adaptations*, Porter, Lynnette R. (red.) McFarland, Jefferson, N.C., 2012, s.15

viktiga i forandet av våra förståelser av världen och hur vi tolkar den.⁹ Mediale uttryck kan också utmana våra idéer om de begrepp och ting som omger oss. Det är i denna utgångspunkt som jag kan motivera relevansen av denna undersökning. Media och populärkultur som är objektet i denna undersökning är intressanta och viktiga att utforska, inte minst då det som visas uttrycker meningar och betydelser om kön och genus. Min frågeställning lyder därför som följer:

- På vilka sätt sker förhandlingar om genus och sexualitet i *Sherlock* (2010-)?

Syftet med denna undersökning är såväl att bidra till forskning om kön och sexualitet i rörliga bilder samt den redan befintliga forskningen om tv-serien *Sherlock*.

3. Disposition

Inledningsvis går jag igenom en del av den tidigare befintliga forskningen om *Sherlock*. Sedan går jag igenom de teoretiska verktyg som jag utgått ifrån i min undersökning och efter det följer en genomgång om min metod för att kunna besvara min frågeställning. I analysdelen som följer fördjupar jag mig i sekvenser från tv-serien som går att analysera utifrån min frågeställning. Under ett par rubriker kommer olika teman från serien att diskuteras och sättas i ett diskursivt sammanhang. Avslutningsvis kommer jag att ha en slutdiskussion där jag försöker ge svar på vilka sätt *Sherlock* förhandlar om och kan sägas utmana traditionella genusidentiteter samt hur den förhåller sig till den heterosexuella matrisen.

4. Tidigare forskning

I min undersökning tar jag ett avstamp i och inspireras av Lavignes text ”The Noble Bachelor and the Crooked Man: Subtext and Sexuality in BBC’s *Sherlock*”. Detta är en text där Lavigne diskuterar flera teman rörande sexualitet i serien. Hon konstaterar att serien inte gör några försök att dölja det potentiellt homoerotiska i Sherlock och Watsons relation. Under seriens första två säsonger används detta som ett stående skämt. Deras relation kommenteras återkommande. Serien öppnar upp för denna potential men läser ständigt queera läsningar på grund av explicita nekanden från Watson. Trots dessa förnekanden slår hon dock fast att queera läsningar fortfarande är möjliga tack vare Sherlock. Medan Watson ständigt blir obekvämt av vissa situationer och påpekar sin egen heterosexualitet så förblir Sherlock oberörd. Lavigne menar att Sherlock aldrig låter sig rubriceras

⁹ Lindgren, Simon, *Populärkultur: [teorier, metoder och analyser]*, Liber, Malmö, 2005, s. 9

och att Watsons rädsla att uppfattas som homosexuell på så sätt inte omöjliggör att *Sherlock* kan betraktas som en queer kulturytting. Seriens skapare har dock själva påpekat att en homosexuell romans mellan Sherlock och Watson inte är tanken. De refererar återkommande till de homoerotiska möjligheterna mellan Sherlock och Watson, men ständigt i form av Watsons nekanden och komiska effekter. Enligt Lavigne så har *Sherlock* mycket gemensamt med den amerikanska "buddy cop"-genren om vi bevitnar relationen mellan Sherlock och Watson. "Buddy cop"-genren kan beskrivas som en genre där vi ofta får följa två män med platonisk relation till varandra som utför ett yrke tillsammans. Det är dessutom en genre med få kvinnor i framträdande roller. Det kan betraktas som en heteronormativ genre där skämt ofta förekommer för att fastställa de manliga protagonisternas heterosexualitet, vilket i fallet med Watson stämmer. Men Lavigne menar ändå att Sherlock öppnar upp för queera möjligheter. Sherlock är asexuell vilket hon menar möjliggör flera läsningar.

Lavigne skriver också att relationen mellan Sherlock och hans ärkerival Moriarty kan läsas som queer. Lavignes poäng är hursomhelst att *Sherlock* kan vara öppen för olika läsningar oavsett vad Watson eller seriens skapare uttalar. Samtidigt är delar av seriens teman dock konservativa. Till exempel i fallet med karaktären Irene Adler där skaparna klumpar ihop bisexualitet med promiskuitet.¹⁰ Lavigne lyckas finna flera nivåer av serien och queera möjligheter i den även om delar av den kan tyckas vara traditionella. Denna text har inspirerat mig i mitt skrivande och då den endast avhandlar seriens första två säsonger innebär det förhoppningsvis att min uppsats resulterar i nya intressanta analyser. Min tanke var inledningsvis att undersöka just möjliga queera läsningar av de olika karaktärerna i serien, men kom snart att handla om hur den förhöll sig till en normerande heterosexualitet. Lavignes text är ändå en stor inspirationskälla angående undersökandet av *Sherlock* ur ett genusperspektiv.

Det finns en bred kulturvetenskaplig forskning kring *Sherlock* och utöver avstampet i Lavignes text finns även flera artiklar i antologin *Sherlock Holmes for the 21st Century – Essays on New Adaptions*, vars redaktör är Lynette Porter, om de olika versioner av Sherlock Holmes under 2000-talet. Utöver den boken fann jag ännu en antologi om *Sherlock*, nämligen *Sherlock and the Transmedia Fandom – Essays on the BBC Series* vars redaktörer heter Louisa Ellen Stein och Kristina Busse. I dessa antologier samlas flera texter rörande *Sherlock* men det har varit Lavignes text som har varit av mest relevans och som jag utgår ifrån.

5. Teori

¹⁰ Lavigne, Carlen, The Noble Bachelor and the Crooked Man: Subtext and sexuality in the BBC's *Sherlock*, I *Sherlock Holmes for the 21st century: essays on new adaptations*, Porter, Lynette R. (red.) McFarland, Jefferson, N.C., 2012, s. 13-21

Att komma fram till en teoretisk grund för att kunna säga någonting om genusförhandlingar i *Sherlock* i denna uppsats har varit en process. Jag definierar genusförhandlingar som ett slags skeende då de stabila genusidentiteterna kommenteras och möjligen utmanas eller befästs. Därför har teorier rörande heteronormativitet, maskulinitetsforskning och queerteori blivit av intresse. Nedan följer mina teoretiska verktyg.

5.1 Socialkonstruktionism

I min uppsats utgår jag från ett socialkonstruktionistiskt synsätt, utifrån vilket det är våra begrepp om tingen som formar världen. Det kan låta lite ”luddigt”, men det innebär att det är hur vi talar om människor och fenomen som de får betydelser. Sociologen Simon Lindgren beskriver själv den relevans som finns kring forskning om populärkultur då den liksom annan kultur färgar våra begrepp. Texter i alla dess former (exempelvis *Sherlock*) skapar mening då den representerar världen. Detta är en meningsskapande praktik. Enligt Lindgren får populärkulturella texter och dess bilder av världen verkliga sociala effekter på hur vi tänker kring och upplever världen. Vissa fenomen beskrivs som normativt accepterade och andra inte. På så sätt kan dessa texter sägas forma världen och oss själva.¹¹ *Sherlock* är min text och det är hur den förhåller sig till det normativa jag undersökt. Socialkonstruktionismen blir för mig ett teoretiskt verktyg för att se hur *Sherlock* konstruerar meningar om sexualitet och kön och förhåller sig till normativitet.

5.2 Den heterosexuella matrisen

Heteronormativiteten formar våra föreställningar om normalitet och avvikelser då det kommer till kön. Denna normativitet formar tanken om heterosexualitet som det enda naturliga sättet att vara, vilket upprätthålls strukturellt i vårt samhället.¹² Heteronormativiteten har effekt på vår uppfattning om uppdelningen mellan sexualiteter, men även på vår uppfattning om gränsdragningen mellan män och kvinnor och vilka beteenden som kopplas som normala till dessa.¹³ Den så kallade heterosexuella matrisen beskrivs i *Genustrubbel* av retorik- och litteraturprofessor Judith Butler som menar att kategorierna man och kvinna förstås genom en heterosexuell uppdelning. Den heterosexuella matrisen organiserar kroppar och genus i en ordning där manlighet betyder en sak och kvinnlighet en annan. Den erbjuder alltså endast två positioner som i sin tur ställs i motsats till varandra.¹⁴ För att förstås som kvinna behöver du alltså både en kvinnokropp, du bör uppträda som en kvinna förväntas göra och bör dessutom attraheras av män. När vi bryter dessa förväntningar och

11 Lindgren, Simon, *Populärkultur: [teorier, metoder och analyser]*, Liber, Malmö, 2005, s. 54-55

12 Ambjörnsson, Fanny, *Vad är queer?*, Natur och kultur, Stockholm, 2006, s. 51-52

13 Ibid, s. 59

14 Ibid, s. 112

rör oss utanför denna ordning av kön, genus och begär så blir vi mer obegripliga.¹⁵ Butler menar att våra genus, det vill säga hur vi förväntas uppträda kopplat till kön skapas kulturellt och i ett historiskt sammanhang.¹⁶ Butler menar att dessa kulturella betydelser kopplade till den könade kroppen inte är något oföränderligt.¹⁷

Butler menar att det är den kulturella diskursen som fastställer gränserna mellan könen på detta binära sätt. Våra genus betydelser sätts i motsats till en annan betydelse.¹⁸ Det hela innebär att det är då vi betar oss i enlighet med ett det genuset som vi förväntas bära vi blir begripliga. Våra identiteter skapas på så sätt genom normativa ideal kopplade till stabiliserade begrepp som kön, sexualitet och genus. Förbindelserna mellan dessa förväntas hänga ihop. Resultatet blir en heterosexualisering och kontrasterande mellan de manliga och kvinnliga egenskaperna.¹⁹ Detta innebär en tvingande heterosexualitet där en kausal kontinuitet mellan kön, genus och begär förväntas.²⁰ Uttrycken för genus menar Butler är performativt skapade och återupprepade.²¹ Butler menar dock att konstruerandet av begreppen är en pågående diskursiv process och att nya tolkningar av begreppen är möjliga.²² Jag tolkar Butler som att det faktum att vi är del av pågående diskursiv process är att vi ständigt kan vara med och omförhandla om betydelser av kön och genus. Butlers teori om den heterosexuella matrisen blir relevant både för att se på vilka sätt som *Sherlock* förhåller sig till den och kanske i vissa fall utmanar den.

5.3 Queer

Queerteorin och dess kritik av det stabila ”könet könet” har intresserat mig i denna process. Begreppet queer i sig handlar i grunden om normbrytande.²³ Teorin är poststrukturalistisk och kritisk till de stora metaberättelserna om vad könen innebär.²⁴ ”De stora metaberättelserna” syftar i detta fall på idén om de stabila könen, de berättelser som handlar om vad det innebär att tillhöra exempelvis gruppen kvinnor eller gruppen homosexuella och hur de formar oss. Queerteorin vill påvisa att det hela inte är så stabilt som en kan tro. Världen är mer komplex och instabil och de ord och begrepp som placerar oss i kategorierna är föränderliga.²⁵ Det är då reglerna och språket

15 Ibid, s. 112-113

16 Butler, Judith, *Genustrubbel: feminism och identitetens subversion*, Daidalos, Göteborg, 2007, s. 52

17 Ibid, s. 55

18 Ibid, s. 59

19 Ibid, s. 67-69

20 Ibid, s. 75

21 Ibid, s. 78

22 Ibid, s. 87

23 Ambjörnsson, Fanny, *Vad är queer?*, Natur och kultur, Stockholm, 2006, s. 8

24 Ibid, s. 41

25 Ibid, s. 44

utmanas som förhandlingar om identiteterna sker.²⁶ Detta innebär att nya berättelser om sexualitet och kön kan förhandla om våra uppfattningar och i denna uppsats vill jag just på ett värdigt sätt särskåda hur representationen i *Sherlock* förhåller sig till språkliga och sociala strukturer gällande kön och sexualitet och se huruvida den kan sägas utmana diskursiva konventioner och ur den förhåller sig till normativa könskonstruktioner.

5.4 Maskulinitet

Jag har även valt att använda mig av maskulinitetsforskning som teoretisk utgångspunkt för att tydligare kunna se exempel på patriarkala maktdimensioner av *Sherlock*. Pedagogik- och maskulinitetsforskaren R.W Connell menar att den viktigaste dimensionen av genusstrukturen är maktrelationen, vilken bygger på en allmän ordning där männen är överordnade kvinnorna. Genus handlar utöver kön även om andra sociala strukturer såsom klass och ras.²⁷ Connell försöker i sin bok *Maskuliniteter* problematisera begreppet maskulinitet och beskriver flera olika typer vilka existerar i relation med varandra. Den av maskuliniteterna som ofta ses som den högsta formen är den hegemoniska maskuliniteten. Connell beskriver den hegemoniska maskuliniteten som en maskulinitet som ger utlopp för ett beteende som fungerar som ett svar på patriarkatets legitimitet.²⁸ Utöver den hegemoniska maskuliniteten finns även andra typer såsom den delaktiga maskuliniteten, det vill säga personer som inte nödvändigtvis själva besitter de egenskaper som tillskrivs den hegemoniska maskuliniteten men ändå får ta del av de fördelar som patriarkatet innebär för det manliga könet. Utöver dessa finns även den underordnade maskuliniteten där homosexualitet är ett exempel. Även den marginaliserade maskuliniteten samexisterar och består exempelvis av en dimension i hierarkin där vissa marginaliseras på grund av exempelvis klass och ras-relationer.²⁹ Valet att även låta maskulinitetsforskningen vara en del av mina teoretiska verktyg är för att tydligare försöka se ifall det finns inslag av *Sherlock* som kan sägas vara strukturerade av patriarkatet. Det kan gälla både sätt på vilka som exempelvis Sherlock och Watson själva rör sig i någon av dessa grupper, drar fördelar av strukturer skapade av patriarkatet eller tar avstånd från exempelvis den underordnade maskuliniteten.

Alltså blir Judith Butlers *Genustrubbel* en viktig grundpelare att vila uppsatsen på teoretiskt, liksom genusforskaren Fanny Ambjörnssons *Vad är queer?*. Connells *Maskuliniteter* kommer med då den hjälper mig att problematiserar begreppet maskulinitet och kan påvisa patriarkala strukturer i *Sherlock*.

26 Tollin, Katharina & Törnqvist, Maria, *Feministisk teori i rörliga bilder*, 1. uppl., Liber, Malmö, 2005, s. 117

27 Connell, Raewyn, *Maskuliniteter*, 2. uppl., Daidalos, Göteborg, 2008, s. 111-112

28 Ibid, s. 114-115

29 Ibid, s. 117-118

6. Metod

Jag undersöker vilka meningar och betydelser som skapas i *Sherlock* och min utgångspunkt för denna uppsats går att finna i sociologen Stuart Halls tanke om att representation genom språk är en meningsskapande process.³⁰ Simon Lindgren beskriver utifrån Hall samt kulturteoretikern Raymond Williams hur kulturella yttringar fungerar. Kulturella yttringar är en kommunikation mellan en avsändare (i fallet med *Sherlock* är detta alla som varit med och skapat tv-serien) och en mottagare (i detta fall vi som åskådare) och yttringen och de meningar de vill förmedla sker i kodad form (koden som vi läser är i detta fall tv-serien *Sherlock*). Det är alltså kulturella koder vi talar om i detta fall, gemensamma kulturella koder som texten består av. Då vi som åskådare är olika så innebär detta att våra mottaganden ser olika ut. Meningen med ordet kodning kan tyckas otydligt i detta sammanhang, men det handlar om hur vi läser av den ”kulturella text” någon annan skapat. Personen bakom ”texten” må ha en mening med den, men denna mening ska berättas och det sätt den berättas på och vem den berättas för får effekter på hur tolkningen slutligen.³¹ I den här typen av undersökningar blir det viktigt att komma ihåg att hur jag än gör så är de betydelser jag tycker mig kunna se just ”min” tolkning. Men det finns ett par verktyg jag tänker använda mig av för att problematisera hur jag läser *Sherlock* och för att vara transparent för läsaren hur jag läser.

Jag inspireras här av etnologerna Billy Ehn och Orvar Löfgren som rekommenderar någonting de kallar perspektivering när det kommer till exempelvis analysering av en tv-serie. Detta innebär att en ska försöka ifrågasätta sina egna invanda mönster när en undersöker en tv-serie. Det handlar om att försöka skärpa synen genom att förfrämliga sig från den.³² Att undvika invanda mönster är minst sagt en utmaning, men ett sätt jag försökt att göra detta på är att problematisera det jag ser för att inte ta saker för givet.

Ännu en av de saker jag har använt mig av under denna process är att skriva utifrån den genusvetenskapliga tradition som handlar om ”situerad kunskap”. I *Genusforskning – en guide till feministisk teori, metodologi och skrift* beskriver genusvetaren Nina Lykke denna tradition med vilken forskaren erkänner kunskapsproduktionen som situerad, det vill säga att forskningen färgas av vem forskaren är. Inom vetenskapen har forskare traditionellt sett utfört det så kallade ”guds-tricket”. Vad är då detta guds-trick för någonting? Jo, detta handlar om de fall då forskaren i sin egen text försätter sig själv i en objektiv position där den själv blir osynlig. Forskningen framstår då inte särskilt tydligt som en resultatet av en forskares arbete utan snarare som en självklar och objektiv sanning. Kulturteoretikern Donna Haraway som Lykke skriver om var tidig med att mena

30 Hall, Stuart (red.), *Representation: cultural representations and signifying practices*, Sage, London, 1997, s. 1

31 Lindgren, Simon, *Populärkultur: [teorier, metoder och analyser]*, Liber, Malmö, 2005, s. 14-16

32 Ibid, s. 24

att forskaren alltid är en del av samma kontext som det den undersöker och kan omöjligen ställa sig utanför denna kontext och se den utifrån. Genom att göra forskaren själv synlig i texten går det dock att komma runt detta problem. Med andra ord bör forskaren själv beskriva och problematisera sin egen position i förhållande till det den forskar om, forskarobjektet.³³ Genom denna skrivprocess synliggörs jag och undviker att beskriva det jag kommer fram till som en universell sanning. Detta ser jag själv som ett ödmjukt epistemologiskt val, en del i en genusvetenskaplig tradition men kanske framförallt, som ett spännande skrivexperiment.

Insikten om denna feministiska kritik av de stora metaberättelserna, bland annat gällande föreställningen om de stabila könen som jag beskrev i min teoridel, har under den vår jag skrivit denna text gjort min process komplex. Hur ska en analysera kön och sexualitet utan att själv definiera kategorierna och vad de innebär? Och hur ska en kunna säga någonting om världen utan att snudda vid det av Haraway kritiserade gudstricket? Jag vill med dessa frågor i bakhuvudet återkommande problematisera och använda mig av ett reflexivt skrivande där jag just diskuterar min roll i relation till det jag utforskar, i detta fall en tv-serie jag själv tycker om. Men även som heterosexuell man med någon slags medelklassbakgrund. Dessa faktorer har med största sannolikhet betydelse för vad jag ser då jag tittar på *Sherlock*. Situering i kombination med perspektivering kan möjligen låta motsägelsefullt, men jag tror att det kan bli värdefullt i detta sammanhang. Jag vill se min egen position i förhållande till forskarobjektet, men samtidigt försöka se bortom den syn som min position kan innebära.

Metodmässigt utgår jag alltså från Simon Lindgrens *Populärkultur – teorier, metoder och analyser* med syftet att få förståelse för hur representation fungerar och hur populärkulturella texter kan analyseras samt hur en ska göra för att placera en text, i detta fall i form av en tv-serie, i ett diskursivt sammanhang. Även *Feministisk teori i rörliga bilder* av statsvetaren Katharina Tollin och sociologen Maria Törnqvist som visar hur olika genusteorier kan återspeglas i filmer har varit viktig i processen.

33 Lykke, Nina, *Genusforskning: en guide till feministisk teori, metodologi och skrift*, 1. uppl., Liber, Stockholm, 2009, s. 19-20

7. Watson och homosexualiteten

7.1 Missförstånden

Det allra första avsnittet av *Sherlock* heter *A Study in Pink*. Det inleds med att militärläkaren John Watson (Martin Freeman) vaknar upp från en obehaglig mardröm bestående av fragmenterade krigsbilder och sätter sig på upp på sängkanten. Han förefaller fundera över drömmen. Han sitter senare hos sin terapeut som säger åt honom att det är dags att han anpassar sig till det civila livet och vi förstår att han förmodligen nyligen är hemkommen från någon konflikt och att omställningen till ett vanligt liv är komplicerat. Han vandrar senare genom en liten park i London och möter av en slump en gammal studiekamrat. Watson berättar att han söker boende och turligt nog verkar denna gamla bekantskap känna till någon som behöver en rumskamrat. Denna person visar sig så småningom vara seriens titelperson, Sherlock Holmes. Sherlock (Benedict Cumberbatch) står i ett labb och arbetar då Watson och studiekamraten dyker upp. Innan Watson har hunnit presentera sig själv frågar Sherlock honom om han varit i Afghanistan eller om han varit i Irak. Sherlock visar sig ha en otrolig förmåga att läsa av människor och vad de varit med om utan knappt några ledtrådar. Sherlock säger till Watson att han är välkommen till Baker Street för att se på lägenheten.

Watson kommer till Baker Street och Sherlock möter upp honom på gatan. Då de stiger in genom ytterdörren möter de Mrs Hudson (Una Stubbs), en äldre dam som bor på nedervåningen. Mrs Hudson frågar Watson om han vill ha ett eget rum. Watson säger att det väl är självklart, men hon vill försäkra honom om att det inte finns något att vara orolig över då det bor alla sorters människor i dessa kvarter. Redan här, innan karaktärerna Sherlock och Watson egentligen lärt känna varandra sker ett missförstånd gällande deras relation. Något som kommer att bli ett återkommande tema under seriens gång. Det visar sig snart att en rad mord skett i London och Sherlock som är detektiv sätts in på fallet. Han frågar Watson om han vill åka med honom då han ska ut och arbeta, vilket Watson gör och på taxiresan mot deras första fall förklarar Sherlock hur han kunnat veta så mycket om Watson direkt vid en första anblick och beskriver alla de ledtrådar Watson burit med sig på ett eller annat sätt.

Brottsutredningen pågår då Sherlocks bror Mycroft (Mark Gatiss)³⁴ får nys om att brodern plötsligt fått någon slags arbetspartner och han skickar en bil vilken Watson plockas upp av för att sedan fråga ut Watson vad som egentligen står på. På frågan hur de egentligen känner varandra svarar Watson att de träffats så sent som dagen innan varpå Mycroft svarar: ”Mmm, and since yesterday you’ve moved in with him and now you’re solving crimes together. Might we expect a happy announcement by the end of the week?”. Återigen antyds, om än på ett medvetet sarkastiskt

34 Samma Mark Gatiss som varit med och skapat *Sherlock*

sätt från Mycrofts sida, Sherlocks och Watsons relation av deras omgivning. Brottsutredningen fortsätter hursomhelst och en kväll slår sig Sherlock och Watson spontant ner på en restaurang där Sherlock känner ägaren. Ägaren säger glatt till Sherlock att restaurangen bjuder på maten både för Sherlock och hans dejt varpå Watson återigen påpekar att de inte är ett par. Ägaren Angelo säger till Sherlock och Watson: "I'll get a candle for the table. It's more romantic". Varpå Watson återigen upprepar "I'm not his date!". De får till slut sin mat serverad och då de sitter och konverserar kommer de in på ämnet relationer.

WATSON: "You don't have a girlfriend, then?"

SHERLOCK: "Girlfriend? No, not really my area."

WATSON: "Mm."

Tystnad uppstår och Watson frågar om han har någon pojkvän. Sherlock tittar mot honom.

WATSON: "Which is fine, by the way."

SHERLOCK: "I know it's fine."

WATSON: "So you've got a boyfriend then?"

SHERLOCK: "No"

WATSON: "Right. Okay. You're unattached. Like me. Fine. Good."

SHERLOCK: "John, um ... I think you should know that I consider myself married to my work, and while I'm flattered by your interest, I'm really not looking for any ... "

Watson skakar på huvudet och säger att det inte var så han menade.

WATSON: "I'm just saying, it's all fine."

SHERLOCK: "Good. Thank you."

Förväxlingssituationer och anspelningar på Sherlock och Watsons relation återkommer och även om Watson återkommande vill påpeka sin egen sexualitet förblir Sherlock orubricerad. Liksom Lavigne påpekar är det ständigt Watson som blir obekvämt i dessa situationer och explicit nekar att han och Sherlock skulle vara ett par samtidigt som Sherlock förblir orubricerad. Efter samtalet på restaurangen vet vi i princip bara att han är gift med sitt jobb. Precis som Lavigne konstaterar så verkar det som att serieskaparna känner till den homoerotiska subtexten för att sedan dementera att de skulle vara ett par.³⁵ Watson blir obekvämt i dessa situationer, samtidigt som detta är sekvenser

35 Lavigne, Carlen, *The Noble Bachelor and the Crooked Man: Subtext and sexuality in the BBC's Sherlock, I Sherlock Holmes for the 21st century: essays on new adaptations*, Porter, Lynnette R. (red.) McFarland, Jefferson, N.C., 2012, s. 16

med personer han precis möts och det är egentligen först senare som Watsons tydliga och explicita nekanden till att han skulle vara homosexuell sker. Inledningsvis skildrar detta kanske snarare en begynnande vänskap, men faktum kvarstår, Watson är redan här väldigt angelägen om att de inte ska uppfattas som ett par och den prefererade betydelsen verkar alldeles tydligt vara att denna situation är tänkt att förmedla en komisk obekväm situation. Watson uttrycker i scenen en något osäker attityd gentemot homosexualitet då han snabbt vill inflika att det är helt okej om Sherlock har en pojkvän. Den som blir obekväm i situationen är Watson och inte Sherlock som lugnt svarar att det väl klart vore okej om han skulle ha en pojkvän. Sherlock tycks bli besvärad då han misstänker att Watson frågar på grund av att han själv känner intresse för Sherlock. Båda blir på så sätt obekväma i förväxlingssituationen även om Sherlock ger uttryck för ett mindre laddat förhållningssätt till homosexualitet.

7.2 Påpekandet om den egna heterosexualiteten

I ett annat skede tvingas Sherlock iscensätta sin egen död och åren går utan Watsons vetskap om att det hela varit på låtsas. Watson återvänder till Baker Street som han inte har besökt på en lång tid. Han kommer dit för att berätta för Mrs Hudson att han träffat en ny partner.

Mrs HUDSON: "Oh, lovely!"

WATSON: "Yeah. We're getting married ... well, I'm gonna ask, anyway"

Mrs HUDSON: "So soon after Sherlock?"

WATSON: "Well, yes"

Mrs HUDSON: "What's his name?"

WATSON: "It's a woman"

Mrs HUDSON: "A woman?!"

WATSON: "Yes, of course it's a woman"

Mrs HUDSON: "You really have moved on, haven't you?"

WATSON: "Mrs Hudson! How many times ...? Sherlock was not my boyfriend"

Mrs HUDSON: "Live and let live – that's my motto"

WATSON: "Listen to me: I am not gay!"

Till skillnad från i de första fallen så är detta inte bara ett nekande till att han och Sherlock skulle vara ett par utan också ett explicit påpekande om hans egen heterosexualitet. Detta sker upprepade gånger i tv-serien. I ett möte med karaktären Irene Adler (Lara Pulver) kommer Watsons relation med Sherlock kommer på tal. Adler frågar om Watson är avundsjuk på henne och han anmärker att han och Sherlock inte är ett par. Adler påpekar då att de visst är ett par. Watson tröttnar efter en stund och utbrister efter att hon skickat ännu ett meddelande till Sherlock:

WATSON: "Who ... who the hell knows about Sherlock Holmes, but – for the record – if anyone out there still cares, I'm not actually gay"

ADLER: "Well, I am. Look at us both."

I dessa fall påvisar Watson en frustration över att uppfattas som homosexuell. Vad som är poängen med att folk uppfattar honom och Sherlock som ett par förblir dock otydligt, förutom det faktum att det verkar ha komik som funktion.

7.3 Skämt för säkerhets skull

I relationen med Sherlock skämtar Watson återkommande med att de kan uppfattas som ett par. I ett avsnitt tillfångatas han av Sherlock store ärkerival Moriarty (Andrew Scott) som tar honom som gisslan och placerar bomber under hans jacka. Sherlock räddar honom ur situationen och hjälper honom snabbt av med såväl jackan som bomberna. De sitter efteråt på golvet helt utmattade.

WATSON: "I'm glad no-one saw that"

SHERLOCK: "Hmm?"

WATSON: "You, ripping my clothes off in a darkened swimming pool. People might talk."

SHERLOCK: "People do little else."

Detta skulle möjligen kunna tolkas som en öppning för en homoerotisk läsning mellan deras karaktärer, men jag skulle påstå att det ter sig vara precis tvärtom. Även då de är själva så påpekar Watson det komiska att de skulle kunna uppfattas som ett par. Tv-serien kommenterar därmed med glimten i ögat de queera läsningar som många gjort mellan dessa karaktärer och skojar med dem. Jag tror dock att denna typ av kommentarer mer än någonting annat befäster en gräns i deras vänskap. Watson kommenterar händelsen för att vara på "den säkra sida" och artikulerar därmed gränsen mellan det vänskapliga och det homoerotiska. Skämtet följs senare upp då Watson och Sherlock grips av polis och de kopplas samman med handbojor. De lyckas rymma och springer längs Londons gator. Handbojorna gör det hela svårare och Sherlock säger: "Take my hand" vilket ska få dem att enklare kunna springa. Watson följer då upp tidigare skämt genom att säga: "Now people will definitely talk". Detta uttalande påpekar på ett skämtsamt sätt att de skulle kunna uppfattas som ett par snarare än vänner, men det kommenterar också en mening om gränsen mellan manlig vänskap och kärlek. Tv-seriens skapare markerar här en tydlig gräns för när den fysiska kontakten mellan män överskrider det som är normativt accepterat. Att slita av någon kläderna i en

nödsituation och att hålla någons hand blir i denna kontext ett steg bort från den manliga vänskapen mot homosexuellt laddade handlanden. Skämten befäster på så sätt inte bara Watson sexualitet utan även vilka genusbeteenden som blir begripliga inom ramen för den heterosexuella vänskapen.

Watson skaffar en flickvän vid namn Mary (Amanda Abbington) och de gifter sig så småningom. Under bröllopfesten står de och talar med Sherlock och plötsligt blir det dags för bröllopsvalsens. Sherlock berättar då för Mary att han lärt Watson hur dansen går till. John säger då: ”He did, you know. Baker Street, behind closed curtains.”. Han tillägger även att: ”Mrs Hudson came in one time. Don’t know how those rumours started!”. Det stående skämtet att han och Sherlock skulle vara ett par och att rykten om deras relation ska spridas följer oss under hela seriens gång. Vad säger då dessa skämt? I sig är de möjligen oskyldiga referenser till de läsningar som vissa gjort av karaktärerna tidigare, men samtidigt uttrycker de återkommande gränser i fråga om begripliga genusbeteenden. Att två män står och dansar tillsammans är liksom att hålla handen ett steg över en gräns där de närmar sig en homoerotisk relation. *Sherlock* gör visserligen inga större värderingar om dessa beteenden på så sätt att de inte blir negativt laddade, men de förhåller sig samtidigt till en gräns där det heterosexuellt normativa beteenden exkluderar vissa beteenden. Om män dansar tillsammans är det möjligt att rykten börjar gå. Kan detta möjligen sägas forma betydelser om den manliga gemenskapen?

Sherlock låter visserligen karaktärerna Sherlock och Watson bryta vissa förväntningar men samtidigt så kommenterar den en heterosexuell uppdelning och Watson blir en påminnelse om när någon bryter mot förväntningarna på genusbeteendena. Han påpekar med andra ord den rådande genusordningen. Vid ett annat tillfälle sker en sak som även Lavigne tar upp och som stärker tesen om att Watson kan sägas förhålla sig till den heterosexuella matrisen. Sherlock och polisen Lestrade (Rupert Graves) står och grälar med varandra och Watson avbryter dem genom att säga ”All right, all right, girls, calm down.”. Det han gör med detta uttalande är att beskriva Sherlock och Lestrades bråk som något kvinnligt vilket underbygger en binäritet mellan könen. Watson blir på så sätt ofta en påminnelse om traditionella genusidentiteter och påpekar gränserna för de begripliga beteendena för oss som åskådare.

8. Flickvännerna och den manliga vänskapen

8.1 Vad är viktigast?

Innan Mary kommer in i bilden har Watson ett par relationer. Första gången han ska på dejt i serien så föreslår Sherlock en cirkusföreställning och beställer biljetter åt dem. När de sedan ska hämta ut biljetterna på kvällen dyker Sherlock själv upp på plats och det visar sig att han har bokat tre

biljetter. Watsons flickvänner står sällan så högt i Sherlocks ögon. När han och Watson i ett annat skede bjuder in sina bekanta till ett julfirande på Baker Street så går Watsons nya flickvän runt med ett fat med godsaker och sträcker plötsligt fram det mot Sherlock. Sherlock svarar: ”No thank you, Sarah”, vilket inte är hennes namn. Watson försöker snabbt att rädda situationen och förklara att Sherlock inte är särskilt bra på namn men Sherlock vill ändå försöka.

SHERLOCK: ”No, Sarah was the doctor; and then there was the one with the spots; and then the one with the nose; and then ... who was after the boring teacher?”

JEANETTE: ”Nobody”

Sherlock inser då att det är ”den tråkiga läraren” han pratar med. Senare under kvällen ringer Mycroft till Watson och säger att han bör hålla sig i närheten av Sherlock under kvällen. Watson som har planer med Jeanette tvingas berätta att han fått förhinder och hon blir väldigt upprörd.

JEANETTE: ”You know, my friends are so wrong about you”

WATSON: ”Hmm?”

JEANETTE: ”You’re a great boyfriend”

WATSON: ”Okay, that’s good. I mean, I always thought I was great”

JEANETTE: ”And Sherlock Holmes is a very lucky man”

Relationen tar slut då Watson tvingas välja mellan flickvännen och sin vän. Jeanette återkommer aldrig senare i serien och Watson nämner henne aldrig igen. Sherlock behöver heller aldrig stå till svars för att han inte håller reda på Watsons olika förhållanden. Detta verkar emellertid inte vara något större problem för Watson. När Jeanette säger att han är en bra pojkvän till Sherlock så säger det någonting om Watson och Sherlocks relation. De är inte ett par, utan kanske något större än så. Hennes medverkan i detta avsnitt fyller ingen funktion mer än att skapa den komiska situationen då Sherlock inte kan hennes namn, samt för att vi ska förstå att Watson i en farlig situation måste prioritera sin vän framför sin flickvän. I detta läge blir vänskapen något viktigare än kärleken.

8.2 Svartsjukan

Under seriens gång hyllas den manliga vänskapen som något väldigt stort. Istället för en homoerotisk relation blir det allt tydligare att Watson och Sherlocks relation är av homosocial sort och deras vänskap beskrivs som något väldigt vackert. Under Mary och Watsons bröllop dyker en gammal bekant till Watson upp. Sherlock verkar då bli orolig och ställer sig jämte Mary och frågar ut henne om denna främling.

MARY: "I didn't think he'd show up at all. John says he's the most unsociable man he's ever met"

SHERLOCK: "He is? He's the most unsociable?"

MARY: "Mm"

SHERLOCK: "Ah, that's why he's bouncing round him like a puppy."

MARY: "Oh, Sherlock! Neither of us were the first, you know."

Sherlock är utan tvivel svartsjuk, men inte på Mary som gift sig med Watson utan däremot på Watsons gamla vän då denna får uppmärksamheten från Watson. Det är vänskapen som väcker hans svartsjuka och inte kärleken. Då Watson tidigare frågat Sherlock om han vill vara hans best man på bröllopet och berättar att Sherlock är hans bästa vän så blir Sherlock helt paralyserad och verkar uppleva en nästintill religiös upplevelse. Deras vänskapliga relation blir en relation utöver det vanliga. När Sherlock iscensätter sin död så pratar Watson till hans gravsten och beskriver honom som den bästa man och mänskligaste människa han träffat i sitt liv. Att han var så ensam innan de träffades och att han är skyldig honom så mycket. Deras relation blir ständigt porträtterad som något oerhört vackert och unikt, men det blir sällan lika tydligt som när Sherlock blir svartsjuk under bröllopet. Ingenting får hota den homosociala gemenskapen.

9. Sherlocks asexualitet

9.1 Oskulden

Sherlock och Watson blir i ett avsnitt kallade till Buckingham Palace för ett uppdrag som har att göra med karaktären Irene Adler. Mycroft är på plats och Sherlock frågar honom vem denna Adler är.

MYCROFT: "Irene Adler, professionally known as The Woman"

WATSON: "Professionally?"

MYCROFT: "There are many names for what she does. She prefers 'dominatrix'."

SHERLOCK: "Dominatrix"

MYCROFT: "Don't be alarmed. It's to do with sex"

SHERLOCK: "Sex doesn't alarm me"

MYCROFT: "How would you know?"

Mycroft antyder med sitt uttalande att Sherlock inte vet någonting om sex och det visar sig att Moriarty även kallar honom för "oskulden". Han blir ett mysterium även för de som står honom

närmast. Watson och Mrs Hudson en diskussion som stärker detta.

WATSON: "Listen: has he ever had any kind of... girlfriend, boyfriend, a relationship, ever?"

Mrs HUDSON: "I don't know"

WATSON: "How can we not know?"

Mrs HUDSON: "He's Sherlock. How will we ever know what goes on in that funny old head?"

9.2 Konspirationsteorierna

Sherlock förblir under seriens gång asexuell men i mitt undersökande har jag funnit en intressant öppning för hans karaktär. Efter att ha iscensatt sin död uppstår flera konspirationsteorier bland hans beundrare i tv-serien. I en av dessa konspirationsteorier hjälper obducenten Molly Hooper (Louise Brealey) honom att iscensätta det hela och i en sekvens ser vi henne och Sherlock dela en passionerad kyss. I en annan konspirationsteori iscensätter Sherlock och Moriarty självmordet och även här så antyds en kyss. Det är alltså beundrarna som läser in sexualitet hos Sherlock. Det är genom beundrarnas ögon vi får se denna typ av handlingar ske. De gör läsningar av Sherlocks karaktär. Med tanke på queera läsningar från verklighetens beundrare av Sherlock så uppstår här en slags metasituation där även karaktärer från serien applicerar sexualitet på Sherlock. Dessa visar sig dock vid upprepade tillfällen bara vara appliceringar från andra karaktärer och på så sätt förblir Sherlock ett oskrivet blad.

10. Sherlock spelar pojkvän

I ett avsnitt ikläder sig Sherlock rollen som heterosexuell och utnyttjar en kvinnas känslor för att ta sig fram i ett brottsfall. Watson som nyligen har gift sig är på Baker Street och till sin stora förvåning ser han karaktären Janine som varit brudtärna på hans bröllop komma ut ur Sherlocks sovrum. Watson förstår bokstavligt talat inte vad det är som försiggår.

WATSON: "You have a girlfriend?"

SHERLOCK: "Yes, I have"

Sherlock försöker byta ämne till det brottsfall han arbetar med, men Watson kan inte släppa det faktum att Sherlock har en flickvän och försöker få mer information från honom men Sherlock fortsätter sitt skådespel.

SHERLOCK: "Well, we're in a good place. It's, um ...very affirming."

WATSON: "You got that from a book"

SHERLOCK: "Everyone got that from a book"

Sherlock menar att alla får det "från en bok". Det visar sig som sagt senare att han bara spelar sin roll som pojkvän och att alla får det från en bok kan möjligen gå att koppla till Butlers idé om genus som något performativt. Sherlock upprepar här det som alla lärt sig om den heterosexuella pojkvännens beteende. Janine ska senare lämna lägenheten och hon och Sherlock ställer sig mot varandra vid ytterdörren.

SHERLOCK: "Have a lovely day. Call me later."

JANINE: "I might do. I might call you, unless I meet someone prettier"

De kysser varandra och Watson verkar knappt tro sina ögon. Innan Janine lämnar lägenheten säger hon: "Solve me a crime, Sherlock Holmes". Sherlock ler mot henne medan hon går ut, men byter snabbt min och stänger dörren. Det visar sig senare att hon är skurken Charles Augustus Magnussens PA och Sherlock har bara spelat förälskad för att kunna komma henne och på så sätt Magnussen närmare. Sherlock ställer sig vid hissen upp till Magnussens kontor och friar till Janine för att hon ska släppa in dem och Watson förstår nu vad Sherlock håller på med.

WATSON: "Did you just get engaged to break into an office?"

SHERLOCK: "Yeah. Stroke of luck, meeting her at your wedding. You can take some of the credit."

WATSON: "Sherlock, she loves you"

SHERLOCK: "Yes. Like I said – human error."

På vägen upp med hissen frågar Watson Sherlock vad han tänker göra. Sherlock svarar då: "Well, I'll tell her that our entire relationship was a ruse to break into her boss' office. I imagine she'll want to stop seeing me at that point... but you're the expert on women". Sherlock blir skjuten i lägenheten och Janine kommer senare till hans sjuksäng på sjukhuset och berättar att hon är besviken på honom. Här får vi veta att även om Sherlock spelat pojkvän så har det inte inneburit någon sexuell relation med Janine.

JANINE: "Just *once* would have been nice"

SHERLOCK: "Oh. I was waiting until we got married."

JANINE: "That was never gonna happen!"

Sherlock förblir på så sätt den asexuella karaktären och vi förstår att heterosexualiteten endast var en mask han bar. Sherlock utnyttjar i flera sekvenser utöver detta exempel känslor hos kvinnor för att få olika typer av fördelar. Då han spelar heterosexuell hamnar han på sätt och vis i en maktposition. Sherlock blir i de sekvenserna mer logiskt och rationellt lagd än kvinnorna vilket sätter honom i binär relation till de personer som går på hans skådespel. Som Connell skriver finns en traditionell syn på maskuliniteten som just en rationalitetens bärare.³⁶ Genom att ikläda sig rollen som heterosexuell man får han här utlopp för en viss typ av makt.

Även i fallet med karaktären Molly Hooper finns spår av detta. I vårt allra första möte med Sherlock under serien ser vi honom i ett obduktionsrum där även hon befinner sig. Vi förstår tidigt att Molly är intresserad av Sherlock då hon blygt frågar honom om han vill ta en kaffe med henne efter jobbet. Sherlock missuppfattar, möjligen medvetet, hennes förfrågan och säger att hon kan komma upp till labbet och lämna kaffet hos honom. Senare hamnar Sherlock bakom Molly i matkön på polisstationen och det visar sig att två kroppar i obduktionsrummet är relevanta för hans fall. Han frågar om det finns möjlighet att få se kropparna, men hon berättar att detta inte går. Då börjar Sherlock smickra henne för hennes frisyra och hon låter honom till slut få komma med till obduktionsrummet. Här går han återigen in i ett heterosexuellt spel för att ta sig fram i brottsfallet. Då han klär sig i denna roll får han som han vill. I detta fall går det även att diskutera Mollys beteende. Molly får en komplimang för sin frisyra och blir plötsligt medgörlig.

Jag skulle hävda att Sherlock då han i fallet då han spelar det heterosexuella spelet med Molly och Janine ikläder sig den heterosexuella mannens roll vilket på ett plan ger honom makt. Sherlock förblir dessutom en rationalitetens bärare medan kvinnorna som blir förtjusta i honom låter känslorna styra dem. Både Molly och Janine blir utnyttjade då Sherlock inser att det heterosexuella spelet får dem att göra det som han vill.

11. Sherlock och de traditionella kvinnoporträtten

11.1 Mrs Hudson

Under seriens gång får vi vid flera tillfällen stifta bekantskap med Mrs Hudson, ständigt närvarande då hon bor på nedervåningen i samma hus som Sherlock och Watson. En intressant iakttagelse jag gjort är att hon redan från seriens början återkommande behandlas som en hushållerska vilket hon själv uttryckligen säger att hon inte är. Hon hjälper ofta Watson och Sherlock med vardagliga sysslor. Inför Watson och Marys bröllop får Sherlock rollen som best man, en uppgift som han tar på största allvar. Han sitter uppe ovanligt tidigt en morgon då Mrs Hudson kommer in i vardagsrummet med

³⁶ Connell, Raewyn, *Maskuliniteter*, 2. uppl, Daidalos, Göteborg, 2008, s. 199

morgonte. Sherlock verkar inte förstå vad hon gör i rummet.

SHERLOCK: "You bring me tea in the morning?"

Mrs HUDSON: "Well, where d'you think it came from?!"

SHERLOCK: "I don't know. I just thought it sort of happened"

Mrs HUDSON: "Your mother has a lot to answer for"

Sherlock verkar uppenbarligen inte uppfatta att dessa vardagssysslor utförs runtomkring honom. I en annan sekvens kommer Sherlock, Watson och Mary hem till Baker Street och Sherlock är väldigt instabil.

SHERLOCK: "Get me some morphine from your kitchen. I've run out."

Mrs HUDSON: "I don't have any morphine!"

SHERLOCK: "Then what *exactly* is the point of you?"

Vad är meningen med Mrs Hudson? Att döma från dessa sekvenser är det att utföra saker åt Sherlock. Sherlock förklarar senare att hans sinne filtrerar bort det ointressanta runt omkring honom och säger att "I have to filter out a lot of witless babble. I've got Mrs Hudson on semi-permanent mute". Återigen är den prefererade betydelsen att dessa scener ska uppfattas som komiska. Men återigen uttrycks mer än en betydelse. Mrs Hudson blir en traditionell omhändertagande kvinna som Sherlock inte orkar lyssna på. I sekvensen med morgonteet finns även ett nedvärderande av de vardagliga sysslor som Mrs Hudson och Sherlocks mamma utfört utan Sherlocks kännedom.

11.2 Irene Adler

I fallet med Irene Adler blir traditionella genusförståelser av manligt och kvinnligt minst lika tydligt. Sherlock och Watson får i uppdrag att få tag på ett par bilder som är i Irene Adlers ägo och de tar sig hem till henne. Sherlock spelar att han har blivit överfallen och blir på så sätt insläppt i hennes hem. De misslyckas med detta och Adler kommer undan efter att ha överlistat honom. Senare hamnar hon dock i en hotfull situation och tar sig hem till Sherlock och Watson på Baker Street för att inte bli upptäckt och tillfångatagen. Hon verkar efter ett tag bli allt mer dragen till Sherlock som till slut löser en viktig gåta åt henne. Hon har dock bara utnyttjat honom och hans smarthet. Slutligen visar det sig ändå att hon fått någon form av verkliga känslor för honom under detta utnyttjande.

Tiden går och Watson och Mycroft träffas en mulen dag på ett café och Mycroft berättar att Adler fått nytt namn och identitet och numera lever i USA. Detta ska dock inte Sherlock få veta.

WATSON: "Why would he care? He despised her at the end. Won't even mention her by name – just "The Woman""

MYCROFT: : "Is that loathing, or a salute? One of a kind; the one woman who matters"

Mycroft förklarar att historien om att hon bytt identitet inte är sann utan att hon mördats i en terroristcell i Karachi två månader tidigare. Den påhittade historien om hennes nya identitet kommer förmodligen att nå Sherlock och det är lika bra att han inte får veta att hon mördats. Watson går upp i sin lägenhet och berättar den falska versionen för Sherlock. Sherlock visar inget större intresse, men vi får se en tillbakablick där det visar sig att han har varit på plats i Karachi och räddat Adlers liv i sista sekund. Det blir här svårt att få grepp om vad Sherlock och Adler har för relation, men det ter sig huvudsakligen vara från Adlers sida som verkliga känslor existerat. Från att ha presenterats som en väldigt självständig karaktär som på ett bitvis våldsamt och ibland manipulativt sätt utnyttjat och överlistat Sherlock så slutar ändå avsnittet med att hon får känslor för honom och blir räddad av honom. Från att ha haft otrolig makt i de olika situationerna så devalveras Adler här till en känslostyrd person som dessutom bör räddas och det vi bevittnar blir på sätt och vis en traditionell berättelse om prinsen som räddar prinsessan.

12. Tvetydigheterna

12.1 Moriarty spelar homosexuell

Då jag i min inledningen frågade mig på vilka sätt Sherlock utför genusförhandlingar och samtidigt förhåller sig till traditionella könsroller så var det ett par sekvenser som gjorde mig konfunderad. Sekvenser då jag inte riktigt visste huruvida det skedde förhandlingar eller inte. En av dessa sekvenser är då Moriarty spelar homosexuell.

Första gången vi får se Jim Moriarty är som pojkvän till Molly Hooper. Sherlock sitter i ett labb med blicken in i ett mikroskop då Molly kommer in i rummet och presenterar sin nya pojkvän för honom och Watson. Sherlock tittar för en kort sekund bort mot Jim.

SHERLOCK: "Gay"

MOLLY: "Sorry, what?"

SHERLOCK: "Nothing. Um, hey"

JIM: "Hey"

Jim är snart tvungen att gå och då han lämnat rummet frågar Molly: "What d'you mean, gay? We're

together”. Sherlock beskriver då alla olika tecken som tyder på Jims homosexualitet. Däribland hans kalsonger som stuckit fram under hans tröja och det faktum att han i smyg lämnat sitt telefonnummer till Sherlock. Molly blir då ledsen och lämnar rummet. Senare visar det sig att Jim är samma person som den Moriarty som utfört flera brott i London under den sista tiden. Då Moriarty har tagit Watson som gisslan påpekar han att han bara spelat gay vid tillfället tidigare. Moriarty säger då: ”Although I have loved this, this little game of ours. Playing Jim from I.T. Playing gay. Did you like the little touch with the underwear?”.

Jim påpekar att hans gayness endast varit ett skådespel och detta är en av de sekvenser då jag inte riktigt förstår vad serien vill förmedla. Butler har ju liksom jag beskrev tidigare framställt genus som ett uppreparande av beteenden. På ett plan så upprepar och spelar vi alla det genus som väntas av oss, men vad innebär det att Jim skådespelar homosexualitet i denna sekvens? Att han spelar homosexuell då han är tillsammans med Molly fyller ingen för mig tydlig funktion till skillnad från när Sherlock spelar heterosexuell vilket gör det hela mycket förvirrande. Huruvida detta blir ett synliggörande av att vi alla spelar roller eller om detta bara befäster kategoriseringen homosexuella män blir svårt att avgöra. Möjligen gör den både sakerna samtidigt. Risken är dock att Moriartys spelade gayness återigen befäster gränser för de olika kategorierna. Detta blir på så sätt en tvetydig scen. Hela Moriartys karaktär, till exempel att han ofta talar på ett nästan förföriskt sätt med Sherlock förblir ett mysterium. Men då Sherlock tycker sig kunna se Moriartys sexualitet grundat på hans färgade ögonfransar och kalsonger som symboliserar gayness så blir frågan om *Sherlock* utmanar idéer om stabila genusförbindelser eller befäster dem.

12.2 Sherlock är ett flicknamn

Ytterligare ett exempel på sekvenser där tv-serien blir tvetydig är då Sherlock mördar skurken Magnussen för att en viss information om Watsons fru inte ska kunna offentliggöras. Detta mord innebär att Sherlock ska sättas på ett flygplan och att han och Watson förmodligen aldrig kommer att få återse varandra. Innan Sherlock ska med flygplanet så får de ett sista samtal ihop.

SHERLOCK: ”William Sherlock Scott Holmes”

WATSON: ”Sorry?”

SHERLOCK: ”That’s the whole of it – if you’re looking for baby names”

WATSON: ”No, we’ve had a scan. We’re pretty sure it’s a girl!”

SHERLOCK: ”Oh. Okay.”

De talar vidare en stund och plötsligt blir Sherlock mer allvarsam.

SHERLOCK: "John, there's something ... I should say; I-I've *meant* to say always and then never have. Since it's unlikely we'll ever meet again, I might as well say it now... Sherlock is actually a girl's name"

De skrattar till lite och ler mot varandra.

WATSON: "It's not"

SHERLOCK: "It was worth a try"

WATSON: "We're not naming our daughter after you"

SHERLOCK: "I think it could work"

Liksom i fallet med Moriartys spelade gayness så tycker jag mig se att denna scen kan sägas röra sig i flera riktningar. Finns det möjligen en underliggande sanning om Sherlock själv då han berättar för Watson att Sherlock är ett flicknamn eller är det hela bara ytterligare ett tecken på deras upphöjda vänskap. Att Watson döper sitt barn efter Sherlock kan ju även tolkas som en hyllning till den finaste av vänskaper. Är det hela ett skämt, en sanning om Sherlock själv eller ett tecken på deras vänskap? Jag är övertygad om att vi inte alltid behöver enhetliga svar på dessa frågor utan kan kanske snarare konstatera att sekvenserna betyder olika saker beroende på vem åskådaren är och vad den läser in i dem. I den kontext som tv-serien *Sherlock* är för dessa sekvenser så ser jag hur de rör sig i flera riktningar samtidigt. Vissa scener kan både förhandla och befästa kategoriseringar och gränser i fråga om genusbeteenden på samma gång. Då en del saker och karaktärer som exempelvis Sherlock och Moriarty blir svåra att greppa så kan det vara ett tecken på att kopplingarna mellan kön, genus och sexualitet inte är så stabila som vi är vana vid att se i rörliga bilder och på så sätt kan förhandlingar möjligen sägas ske.

13. Avslutande diskussion

"Att tro att en människa kan födas till denna jord utan att få sin identitet formad av hur hon ser ut mellan benen är feminismens nästa omöjlighet att förverkliga".³⁷ Detta är Nina Björks ord från *Under det rosa täcket* och jag har haft dem i bakhuvudet då jag skrivit denna uppsats. Jag hade som mål att undersöka om det fanns delar av *Sherlock* som förhandlade om våra genusidentiteter och som löste upp idéer om bland annat det manliga och kvinnliga och sökte därför efter queera dimensioner. Jag kom dock allt mer att upptäcka hur serien på vissa nivåer förhöll sig till väldigt traditionella idéer om kön och sexualitet och genusbeteenden kopplade till dessa.

³⁷ Björk, Nina, *Under det rosa täcket: om kvinnlighetens vara och feministiska strategier*, [Ny utg.], Wahlström & Widstrand, Stockholm, 2013, s. 23

Liksom Tollin och Törnqvist beskriver i *Feministisk teori i rörliga bilder* kan många av de filmer vilka de förklarar feministiska teoribildningar genom sägas vara icke-feministiska, men trots det kan ändå segment av dem vara exemplariska som exempel på fenomen. Filmer behöver helt enkelt inte berätta en enhetlig historia.³⁸ Detta har jag låtit mig inspireras av i denna uppsats och insett att delar av *Sherlock* kan vara feministiska och rent av normbrytande samtidigt som andra delar tvärtom markerar och påminner om gränser för normativa beteenden. Möjligen skulle en annan individ kunna välja ut andra delar av serien som motsäger mina resonemang, men jag väljer att se det hela som snitt ur berättelsen som i sig innehåller en egen berättelse. Utsnittet kan förmedla stora betydelser och meningar. Bland annat såg jag det stående skämtet att Sherlock och Watson förväxlas som ett par och dessutom Watsons egna jargong med Sherlock om att ”folk kommer börja prata” då de är på väg att gå över en imaginär gräns. Dessa skämt skulle jag hävda konstruerar gränser för vad de olika kategoriseringarna innebär för oss själva och vårt identitetsskapande. Jag skulle nog inte säga att *Sherlock* är stigmatiserande gentemot homosexualitet i dessa sekvenser men frågan är om den är särskilt normaliserande heller. Jag tror nämligen att dessa sekvenser får innebörd för vilka handlingar som anses normala. Representation av sexualitet och kön är ständigt närvarande i *Sherlock* och jag hävdar att den rör sig i flera riktningar samtidigt. Ibland kan den sägas förhandla om genus och ibland befäster den gränser genom att påpeka att dom finns.

Watson är som sagt tidig att offentliggöra dessa gränser mellan homosocialitet och homosexualitet då han påpekar att vissa beteenden kommer få folk ”att prata” om honom och Sherlock. Sherlock verkar sällan bry sig om när folk tar honom och Watson för ett par, men däremot målar hans handlanden också upp gränser och huvudsakligen binära gränser mellan män och kvinnor. Sherlock träder ibland in i ett heterosexuellt spel, bland annat då han spelar kär, för att kvinnornas känslor ger honom fördelar. Det heterosexuella skådespelet får på så sätt maktdimensioner. Dessutom finns det nivåer i hans relation till kvinnorna som han utnyttjar där de alltid blir känslostyrda medans han förblir rationell. De binära rollerna försätter alltid Sherlock i en överordnad position. Han förblir asexuell men får makt genom ett heterosexuellt skådespel. Även i relationen med Mrs Hudson och Irene Adler finns patriarkala dimensioner i Sherlocks handlande. Gentemot Mrs. Hudson som förblir en hushållerska som han inte orkar lyssna på och genom Adler som först ger sken av självständighet och makt, för att sedan få känslor för Sherlock och bli räddad på slutet i klassiskt sagomanér.

Sherlock får dock ibland sexualitet applicerad på sig genom beundrarnas konspirationsteorier där han i ena fallet kysser Molly Hooper och i andra fallet Moriarty. Dessa konspirationsteoretiker som jag för övrigt när jag studerat tv-serien *Sherlock*, ibland har känt igen

38 Tollin, Katharina & Törnqvist, Maria, *Feministisk teori i rörliga bilder*, 1. uppl., Liber, Malmö, 2005, s. 17

mig i. Det finns sällan något uppenbart enhetligt svar att plocka fram. Detta blir extra tydligt i fallet med Moriartys spelande av homosexualitet och Sherlock dialog med Watson om att han bör döpa sin dotter efter honom. I fallet med Moriarty så har jag inget enkelt svar på vad scenen förmedlar. En klarsynt Sherlock lyckas identifiera homosexualitet genom att identifiera en hudkräm och kalsonger. Säger detta något intressant om hur vi spelar genusroller eller devalverar det homosexualitet till något förenklat eller rentav stereotypt? Kanske är det flera krafter som arbetar här samtidigt. Kanske är detta talande för serien som i sig kan sägas gå i flera riktningar samtidigt. I inledningen skrev jag hur jag hoppades kunna säga någonting om åtminstone en av alla Sherlocks och det blir då ironiskt när den allra sista scenen av de tre säsonger jag undersökt är den jag har allra svårast att säga någonting om. Vad menar Sherlock med att hans namn är ett flicknamn? Kanske är det vad det säger hos mig som åskådare som är det viktiga. Kanske säger det endast någonting om Sherlock och Watsons vänskap. Men kanske säger det någonting om vad som finns inom Sherlock själv. Och som vanligt är Sherlock steget före oss andra.

14. Käll- och litteraturförteckning

14.1 Otryckt material

Sherlock: hela första säsongen, SF, 2010

Sherlock: hela andra säsongen, SF, 2012

Sherlock: hela tredje säsongen, SF, 2014

14.2 Tryckt material

Ambjörnsson, Fanny, *Vad är queer?*, Natur och kultur, Stockholm, 2006

Björk, Nina, *Under det rosa täcket: om kvinnlighetens vara och feministiska strategier*, [Ny utg.], Wahlström & Widstrand, Stockholm, 2013

Butler, Judith, *Genustrubbel: feminism och identitetens subversion*, Daidalos, Göteborg, 2007

Connell, Raewyn, *Maskuliniteter*, 2. uppl, Daidalos, Göteborg, 2008

Hall, Stuart (red.), *Representation: cultural representations and signifying practices*, Sage, London, 1997

Lindgren, Simon, *Populärkultur: [teorier, metoder och analyser]*, Liber, Malmö, 2005

Lykke, Nina, *Genusforskning: en guide till feministisk teori, metodologi och skrift*, 1. uppl., Liber, Stockholm, 2009

Porter, Lynnette R. (red.), *Sherlock Holmes for the 21st century: essays on new adaptations*, McFarland, Jefferson, N.C., 2012

Tollin, Katharina & Törnqvist, Maria, *Feministisk teori i rörliga bilder*, 1. uppl., Liber, Malmö, 2005